

Arvid Wretling

Kommunistiska partiet 20 år : En kort historik

En historik till partiets 20-årsjubileum

Stockholm: Arbetarkultur, 1937

Introduktion

Denna lilla skrift kan ses som en ”officiell” eller ”halvofficiell” version av SKP:s historia. Cirka ett år tidigare publicerades Uno Modins [Under socialismens fana](#), som gav Socialistiska Partiets (Kilbom/Flyg) version av i stort sett samma historia. Det är intressant och lärorikt att läsa de båda skrifterna parallellt. Fram till slutet av 20-talet är de två falangerna, som då ingick i samma parti, i stort sett överens om åtminstone de stora dragen i partiets historia. Från Kominterns 6:e kongress 1928 skärps motsättningarna och partiet sprängs hösten 1929, därefter går helt naturligt Wretlings resp Modins versioner alltmer isär.

Lästips

[Zenit om SKP/VPK – en artikelsamling.](#)

Anders Hagström: [Från SKP till Vänsterpartiet](#) (Om vänsterpartiets historia 1929-1990)

Förord

Föreliggande skrift gör icke anspråk på att uttömmande behandla det kommunistiska partiets 20-åriga utveckling och de olika etapperna i dess historia. Det får ske i en kommande, utförlig partihistorik. Detta är endast ett försök att så koncentrerat som möjligt ange de viktigaste händelserna i partiets utveckling. Det största utrymmet är ägnat perioden kring partiets bildande och fram till 1929, då denna period säkerligen är minst bekant för de yngre parti-medlemmarna.

I förhoppningen om att denna lilla skrift skall ge partimedlemmarna en inblick i partiets utveckling från dess bildande 1917 till i dag har den kommit till. Det har varit 20 år av hård kamp. Många svårigheter har måst övervinnas. Men i dag, vid Sverges Kommunistiska Partis 20-årsjubileum, kan vi med full rätt säga att partiet står starkare och enhetligare än någonsin. Och dithän har vi nått tack vare att partiet strävat till obrottslig trohet mot Lenins och Stalins världsparti, den Kommunistiska Internationalen och kämpat på grundval av dess program och riktlinjer.

AW.
1937.

Inledning.

Sverges Socialdemokratiska Vänsterparti, som bildades den 13-16 maj 1917, blev sedermera efter anslutningen till Kommunistiska Internationalen Sverges Kommunistiska Parti. När partiet nu firar sitt 20-årsjubileum, är det tjugo år av hård kamp som genomlevats. Dessa år har varit rika på lärdomar och traditioner samt – vilket är det allra viktigaste – gjort partiet organisatoriskt starkare med större politiskt inflytande än någonsin tidigare.

Sverige var inte det enda land vid denna tidpunkt där motsättningarna inom arbetarrörelsen växte och skärptes. Världskrigets utbrott, den II Internationalens sammanbrott, de socialdemokratiska partiernas ledargrupperns borgerliga orientering och deras socialchauvinistiska ställningstagande i de krigförande länderna – allt detta förde till att de oppositionella strömningarna inom arbetarrörelsen fick allt större styrka. Kampen mot kriget och för freden, revolutionär klasskamp i stället för borgfred, det imperialistiska krigets omvandling i inbördeskrig för att störta den härskande borgarklassen – detta var den revolutionära oppositionens kampparoller, mer eller mindre klart utformade i olika länder.

Den ryska revolutionens utbrott 1917 påverkade i hög grad den revolutionära oppositionens tillväxt. Marsrevolutionen i Ryssland hälsades med sympati och glädje av arbetarmassorna runt om i världen. Den blev den fackla, som i världskrigets mörker samlade nya massor kring den revolutionära oppositionens paroller. Novemberrevolutionen 1917 blev så den revolutionära gärning under ledning av Lenins och Stalins parti, som inte endast förde in den ryska revolutionen på de socialistiska segrarnas väg, utan som också blev prövostenen för så många inom den oppositionella lägret. Många som hälsat marsrevolutionen med glädje blev novemberrevolutionens och bolsjevismens bittraste fiender. Den ryska revolutionens övergång från borgerlig revolution till socialistisk och upprättandet av den proletära diktaturen, passade icke in i deras borgerligt demokratiska tankebanor. Den revolutionära marxismens teori i sin praktiska, segerrika tillämpning blev för mycket för de många oppositionella medlöparna, för deras av pacifism, humanism och känslsocialism genomsyrade politiska åskådningar.

Men det var inte endast dessa yttre, världshistoriska händelser, som påverkade oppositionen inom svensk arbetarrörelse. Under ett flertal år hade framför allt den socialdemokratiska

ungdomsrörelsens aktiva medlemmar och ledning, stått i opposition till den reformistiska politik, som det socialdemokratiska partiets ledning och dess riksdagsgrupp genomförde. Denna officiella socialdemokratiska politik förde till upprepade konflikter och ständiga slitningar mellan parti och ungdomsförbund, det socialdemokratiska ungdomsförbundet blev allt mer oppositionens organisatoriska basis med tidningen Stormklockan som språkrör. Dessa konflikter förde slutligen till en rad drastiska åtgärder mot ungdomsförbundet och oppositionen från den socialdemokratiska partiledningens sida.

På partikongressen 1914 antogs ett uttalande angående förhållandet mellan partiet och ungdomsförbundet, utarbetat av tvenne representanter för respektive partiets och ungdomsförbundets ledningar. Detta uttalande antogs av såväl partikongressen som senare av förbundets kongress men där med en betydelsefull ändring. I det av partikongressen antagna uttalandet heter det bl. a., att

”ungdomsförbundet förklarar sig å sin sida redo att vid alla tillfällen främja partiets verksamhet i full överensstämmelse med av partiet och dess underavdelningar fattade beslut.”

Förbundskongressen ansåg sig emellertid icke kunna godkänna den sista satsen utan antog med 147 röster mot. 5 centralstyrelsens ändringsförslag, som hade följande formulering:

”att vid alla tillfällen främja partiets verksamhet i full överensstämmelse med partiets program och socialismens principer.”

Det är tydligt att denna förändring i uttalandet var av väsentlig betydelse och riktade sig mot den praktiska politik, som den socialdemokratiska partiledningen genomförde, en politik, som vare sig stod i samklang med partiets program eller socialismens principer.

Ungdomsförbundet, som utgjorde kärnan i oppositionen mot partiledningens högeropportunistiska och borgerliga politik, kom allt mer ”på kant” med partiets högerelement och blev i allt högre grad samlingsplatsen för de radikala elementen, såväl de äldre som de yngre. Det var framför allt militärfrågan, som utgjorde stridsämnet. Försvarsfrågans behandling i riksdagen blev också huvudtemat i en landsomfattande kampanj från högers sida, som utvecklades till en formlig hetskampanj runt om i Sverige bygger.

En väldig apparat sattes i gång för att tvinga den staffska, liberala regeringen att acceptera de väldiga militärbördorna som högern krävde. Den som reaktionär ökända Sven Hedin, vilken i dag kryper i stoftet för Hitlerrikets nazistiska barbari, blåste i sin stridstrumpet, studenterna marscherade upp och lovade stå i spetsen som reservbefäl i kriget på Tysklands sida. Sedan kom bondetåget där 30.000 bönder från alla landskap marscherade upp för att betyga sin vördnad för majestätet på Stockholms borggård och sin solidaritet med högerns militärbudget. Utan tvivel var detta en försvarspropaganda som gjorde effekt bland godtroget folk, fylld som den var av skrämselfagitation, där Ryssland var spöket, nationalistiska knalleffekter, F-båtsinsamlingar, borggårdsuppmarscher och kungatal.

Den reaktionära, chauvinistiska högerns stort anlagda propagandakampanj visade med all önskvärd tydlighet monarkens strävan till egenmäktighet i en kritisk situation med åsidosättande av de på den tiden starkt begränsade demokratiska fri- och rättigheterna. Striden om försvarsfrågan växte genom monarkens ingripande och demonstrativa uppträdande mot regeringen över till en författningsstrid.

Socialdemokratin, krigsaktivismen och 4 fredskongressen.

På dessa utmaningar – reaktionär, militaristisk hetspropaganda i form av chauvinistiska möten, guldskrogspublik sjungande kungssången, studenttåg, bondetåg och kungens borggårdstal – svarade främst ungdomsförbundet med en glänsande möteskampanj samt det i Stockholm organiserade, storslagna arbetartåget söndagen efter bondetåget. I arbetartåget, en

imponerande utomparlamentarisk aktion, deltog över 50.000 arbetare, vilka krävde minskning av militärbördorna samt förklarade sig aldrig gå med på anspråken från en personlig kungamakt. Detta underströks genom de kraftigt besvarade leveropen för republiken från arbetartågets tiotusenden strupar.

Detta var framför allt det arbetande folkets samling kring sina demokratiska strävanden mot försöken att ytterligare kringgärda den förut starkt begränsade demokratin. Här samlades alla de demokratiska fri- och rättigheternas förkämpar till försvarskamp mot den reaktionära högerns och monarkins stormanlopp. Arbetartåget, denna ståtliga, kampberedda uppmarsch, skulle ha hållits i minne av den 73 man starka riksdagsgrupp, som det socialdemokratiska partiet genom valresultatet våren 1914 erövrade och som vid valen i september ökades till 87 och gjorde partiets riksdagsgrupp till andra kammarens största. Men i stället för att stödja sig på denna mäktiga utomparlamentariska kraft, som arbetartåget var, på massmötena och valresultaten 1914, närmade sig den socialdemokratiska partiledningen högern genom löften att lojalt fullfölja 1914 års försvarsbeslut och inte minst genom Brantings beryktade Kisa-telegram till regeringschefen Hammarskjöld. I det senare förklarade Branting,

”att regeringen, då den i nuvarande hotande världsläge strävar att till det yttersta vidmakthålla Sverges neutralitet, kan påräkna fullt förtroende från ett enigt folk”

På detta telegram svarade statsminister Hammarskjöld med följande ord:

”Med uppriktig glädje och tacksamhet har jag mottagit det värdefulla vittnesbördet om alla svenskers eniga samverkan under dessa allvarliga dagar.”

Man måste se denna telegramväxling mot bakgrunden av den intensiva högeragitationen för dess militära upprustning, bondetåget, den monarkistiska framstöten och regeringens typiskt reaktionära och profithungriga sammansättning, för att förstå dess innebörd. Det var en borgfredsförklaring och icke ett uttryck för den väldiga massaktionens vilja som bl. a. arbetartåget gav uttryck åt, och vilket senare septembervalen 1914 bekräftade.

I denna borgfredsatmosfär fick krigsaktivisterna luft under vingarna. Och denna grupp hämtade också anhängare och förespråkare från det socialdemokratiska partiet: en Otto Järte, Steffen, Yngve Larsson bl. a. stod i förgrunden för en ohöljd tyskvänlig, krigsaktivistisk propaganda. Dessa ”socialdemokrater” bemöttes av den socialdemokratiska partiledningen med påfallande förståelse och välvilja samtidigt som oppositionen – ”Stormklockefalangen” – bekämpades på kniven. Endast oppositionens attacker och mobilisering av partifolket skiljde krigsaktivisterna från partiet.

Vänsterriktningen inom partiet framträdde nu allt tydligare, ”Höger och vänster” blev allt mer typiska benämningar på dem som stödde partiledningens respektive ungdomsförbundets och Stormklockans politiska linje. Och denna kamp mellan ”höger och vänster” var icke endast en företeelse inom ledningarna, nej den hade sin uppdelning bland medlemmarna i parti- och förbund. Ungdomsförbundets folk stod helt på ”vänsterns” politiska plattform, som också långt in i partiets led hade sina anhängare, främst i landets norra delar.

Denna uppdelning tog sig konkreta uttryck bl. a. i riksdagsgruppen, där en vänstergrupp utbildades. Denna vänstergrupp sökte att i sin politik följa kraven från medlemmarnas sida, vilket förde till att riksdagsgruppen uppträdde splittrad i olika frågor. Vid en omröstning i riksdagen 1915 kom denna splittring markant till uttryck i debatten om militärfrågan.

Högerriktningen inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen, som med hänvisning till kongressbeslut hävdade, att något upprivande av den nya härordningen icke borde komma i fråga, gick in för ökade rustningsbördor under det att vänsterriktningen talade mot dessa och begärde votering i frågan. Denna tydliga demonstration mot partiledningen och riksdagsgruppens majoritet, förde med sig beslutet om den s. k. ”munkorgslagens” genomförande.

”Munkorgslagen” innebar, att medlem av riksdagsgruppen icke fick företräda avvikande mening från de beslut, som riksdagsgruppen fattat, av principiell, taktisk eller programmatisk betydelse. Besluten skall vara bindande för gruppens medlemmar och vid votering kunde medlem ”avhålla sig från omröstning, därest han av sin övertygelse är förhindrad biträda gruppens beslut”. Alan må här observera, att denna ”munkorgslag” riktades mot de radikala elementen, de som i riksdagspolitiken ville hävda en uppfattning som sammanföll med en socialistisk åskådning.

Detta beslut bidrog i hög grad till en skärpning av motsättningarna inom partiet. Detta skedde ytterligare i samband med inkallandet av den s. k. fredskongressen 1916. Den stegrade krigsaktivistiska hetsen och reaktionens framstötter i övrigt förde med sig, att ungdomsförbundet 1916 inkallade en fredskongress. Försök gjordes att få partiet att stödja kongressen, men trots att uttalanden i denna riktning förelåg från en rad partiorganisationer, utsände partistyrelsen och LO:s sekretariat ett manifest, vari de motiverade sitt avslag på framställningarna om att inkalla en allmän arbetarkongress mot krigsaktivisterna. Fredskongressen kom till stånd mot deras vilja och samlade 265 ombud, som representerade 40.000 arbetare. Kongressen beslöt att inbjuda ungsocialistiska partiet som antog inbjudan och representerades av den senare till borgarläget deserterade Ivan Oljelund. Personligen inbjudna var bl. a. Erik Heden och Carl Lindhagen, vilka båda höll inledningsanföranden på kongressen. Kongressens beslut blev bl. a. ett manifest till Sveriges arbetande folk under rubriken ”Fred till varje pris” i vilket det bl. a. heter:

”... Vi stämplars envar, som gör sig medansvarig i den aktivistiska agitationen och direkt eller indirekt medverkar i en politik, vilken skulle kunna största Sverige i krig, som förrädare mot land och folk.

Då, emellertid erfarenheten lärt, att de härskande klasserna och deras politiska organ i yttersta hand icke ryggat tillbaka för annat än den makt, folket kan sätta bakom sin fredsvilja, och att den parlamentariska kampen är otillräcklig för detta syfte, uttalar sig kongressen för nödvändigheten av att förberedelserna vidtages för organiserandet av en utomparlamentarisk aktion till mötande av alla krigsplaner ...”

Sedan manifestet rekommenderat ”en klokt förarbetad storstrejk” betonas emellertid,

”att detta medel icke är det enda och ej heller ensamt tillfyllest samt att det genom motåtgärder, som en sådan storstrejk möjligen skulle möta från de härskande, kan komma att driva över i en kamp av långt mer tillspetsad karaktär ...”

Fredskongressen följdes av den s. k. förräderiprocessen. Den reaktionära pressen med Nya Dagligt Allehanda rasade över att ”brott sättas i system, förövas i stor stil”; och Svenska Dagbladet kallade fredskongressens förhandlingar ”landsförrädiska stämplingar”. Resultatet blev åtal mot Z. Höglund, Erik Heden och Ivan Oljelund, vilka ställdes till ansvar som ”anstiftare av stämplingar till landsförräderi” och skyldiga att genast träda i häkte. Åtalet väckte en våldsamt opinion bland arbetarna men också långt in i det borgerliga läget. Sedan hovrätten upphävt rådhusrättens dom efter förräderiparagrafen, där Höglund dömdes till 3 års straffarbete, Oljelund till 1 år och 6 månader samt Heden till 1 år, gick målet till Högsta domstolen, där Heden helt frikändes, Höglund dömdes till 1 års fängelse och Oljelund till 8 månader.

Den socialdemokratiska partistyrelsens hätska angrepp mot fredskongressen och inte minst Social-Demokratens skrivelser före och efter densamma tillspetsade ännu mer motsättningarna inom partiet. Därtill kom att Social-Demokratens ställningstagande i de politiska frågorna och partiets taktik förde till öppen kamp om tidningens redigering. Här hade oppositionen en tämligen stark ställning – fyra av tidningsstyrelsens nio platser. På Social-Demokratens tidningsstämma dagarna efter fredskongressen och den iscensatta förräderi-

processen kom det till allvarliga meningsbrytningar. Branting ställde ultimatum och krävde, att oppositionens styrelsemedlemmar skulle nedlägga sina mandat för att säkra att ”enhetlighet och samförstånd i stället för ständiga slitningar, som bottna i oförenliga principiella motsättningar, måtte åter kunna bli rådande i tidningens ledning!”

Detta uttalande segrade och kort tid efteråt startade oppositionen tidningen Politiken, som utkom med sitt första nummer den 27 april. Med utgivandet av ett speciellt organ för oppositionen inom partiet, främst för vänstern inom riksdagsgruppen som räknade ett 15-tal medlemmar, hade striden inom partiet mellan höger och vänster nått ett akut skede. I maj månad samma år höll partistyrelsen möte och riktade en skarp kritik mot partioppositionen och ungdomsförbundet i ett manifest. Detta hade till följd att alla oppositionens män lämnade partistyrelsen och nu började kampen på allvar om medlemmarna och förberedelserna för det nya partiet. Ty de händelser som utspelats inom partiet visade, att det icke kunde tänkas en sammanjämkning till enhet, utan partiets sprängning kunde betraktas som ett snart förestående faktum. De principiella och taktiska motsättningarna var alltför stora.

Lenin och den revolutionära oppositionen i Sverge.

Ungdomsförbundet och vänstern inom partiet hade i sin internationella orientering ställt sig på Zimmerwalds linje. På konferensen i Zimmerwald (Schweiz), som hölls i september 1915 in-kallad på initiativ av de italienska och schweiziska socialdemokraterna, deltog ett 40-tal ombud från 12 länder med bland andra Lenin för de ryska bolsjevikerna. Det svenska ungdomsförbundet hade som delegater sänt Höglund och Nerman vilka likaledes var representanter för det norska ungdomsförbundet. Inte minst Lenin, då emigrant i Schweiz, påverkade vänstern i Sverge och Norge att delta i Zimmerwald-konferensen. I ett brev till Alexandra Kollontaj, som då vistades i Norge, daterat juli 1915 skriver Lenin bl. a. följande:

”Frågan om ‘vänsterns’ konferens går framåt. Den första förkonferensen (gäller Zimmerwald-konferensen – förkonferensen ägde rum i Bern juli 1915) har redan avhållits, och den andra avgörande förestår. Det är ytterst viktigt att få med vänstern i Sverge till den (Höglund) och norrmännen ...”

Lenin hänvisar till bolsjevikernas ställning i ryska frågor, där han vänder sig mot Trotskij, samt i de internationella, där han bl. a. säger:

”Vi kan inte träda in för fredsparollen, ty vi håller den för alldeles tokig, pacifistisk småborgerlig, den kommer regeringarna till hjälp (de vill nu alla fred för att vrida sig ur) och bromsar den revolutionära kampen...”

Av det sagda framgår att redan 1915 före Zimmerwaldkonferensen hade Lenin gjort klart för vänstern i Sverge (d. v. s. de ledande elementen) den revolutionära, marxistiska ståndpunkten i kampen mot kriget. Att denna icke kom till uttryck i manifestet från fredskongressen (efter Zimmerwald) visar, att den svenska vänstern icke förde en konsekvent kamp i Zimmerwald-vänsterns anda. Det visade sig inte endast i manifestet från fredskongressen. Lenin föreslog nämligen i detta brev att förhandla med Höglund och att vänstern skulle förbereda en allmän deklaration eller resolution ”med ett absolut fördömande av socialchauvinisterna och opportunisterna, med ett revolutionärt aktionsprogram (om man säger borgarkrig eller revolutionär massaktion är inte så viktigt) ...”

På Zimmerwaldkonferensen bekände sig Höglund och Nerman till bolsjevikernas, d. v. s. Lenins linje och röstade för hans resolutionsförslag. Detta kom emellertid i minoritet, varför en gemensam resolution utarbetades och. antogs, där högerens och centerns ståndpunkt dominerade. Denna resolution hade Trotskij till fader och saknade de bekanta parollerna om ”det imperialistiska krigets omvandling i borgarkrig” liksom en klar formulering om kampen om makten samt proletariatets diktatur. Bolsjevikerna avgav en principiell förklaring till

Zimmerwaldmanifestet, som de underskrev med reservationer. Att Höglunds och Nermans ståndpunktstagande för Lenins konsekvent revolutionära marxistiska linje endast var läpparnas beaktelse bevisar det faktum, att efter Zimmerwaldkonferensen publicerades icke ett ord om Lenins (bolsjevikernas) resolution och ståndpunkt. I stället utgavs en broschyr av Robert Grimm om Zimmerwald, där den centriska ståndpunkten förfäktades. Utifrån detta är det lätt att förstå, hur vänstern inom socialdemokratien icke fick den vägledning, som Lenin ville ge utan från början fördes in på centriska banor. Detta var så mycket allvarigare som vänstern stod mitt uppe i förberedelserna för det nya partiet.

Att Lenin med livligt intresse följde förberedelserna för det nya partiets bildande står utom allt tvivel. En rad brev till bolsjevikerna, som vistades i Sverige eller Norge, bekräftar detta. När inbjudan utfärdats till det nya partiets konstituerande kongress uppmärksammades detta av Lenin, och i ett brev av den 5 mars 1917 skrev han bl. a. följande:

”Tidningarna meddelar, att en kongress med de unga är sammankallad till den 12 maj för att bilda ett nytt parti enligt ‘Zimmerwalds principer’. Jag måste erkänna, att jag blev mycket upprörd och uppbragt över denna nyhet. ‘Zimmerwald’ är ju uppenbart bankrutt, och återigen skall goda ord skyla över rutenheten.”

I fortsättningen visar Lenin upp hur Zimmerwaldmajoriteten, Turati, Kautsky, Ledebour, Merrheim och andra, ”gått över till socialpacifisternas position” och hur Grimm. ”ingått förbund med Schweiz socialpatrioter för kamp mot vänstern” och fortsätter:

”Men majoriteten av den svenska vänstern är *säkerligen uppriktig*. Det är klart. Och man måste till varje pris hjälpa dem till den 12 maj, så att de dessförinnan begriper hela skamlösheten i den zimmerwaldska majoriteten, hjälpa dem att utarbeta ett gott program och en god taktik för det nya partiet. Ja, ja, vi måste (alla av oss, vänstern i Sverige och de som kan uppehålla förbindelserna med dem) slå oss samman, uppbjuda alla krafter och hjälpa, ty detta ögonblick i det svenska partiets liv samt i den svenska – och skandinaviska arbetarrörelsens liv är *avgörande*.”

I fortsättningen ger Lenin genom en rad konkreta råd och uppgifter till de ryska kamraterna anvisning på hur man skall kunna hjälpa vänsterns ledare att skapa ett parti – inte på Zimmerwalds utan på den revolutionära marxismens grundval.

När vi nu, tjugo år senare, ser med vilket intresse de ryska bolsjevikerna och främst Lenin följde vänsterns arbete i Sverige, hur de gav värdefulla råd och på allt sätt sökte bidra till att det nya partiet som förbereddes en revolutionär, marxistisk grundval, kan vi med så mycket större fog påstå att denna värdefulla hjälp blev saboterad. Utan att förneka förtjänsterna hos vänsterns ledare och den stora betydelsen av deras kamp mot den socialdemokratiska högerns opportunistiska politik kvarstår dock det faktum, att de trots allt genom sin vacklan bidrog till att konservera oklarheten och hindra de revolutionära arbetarnas strävan att skapa ett verkligt revolutionärt parti redan från det ögonblick den organisatoriska brytningen med socialdemokratien blev ett faktum,.

Socialdemokratiens borgfredspolitik och dess följder.

Brantings Kisatelegram betydde inte endast att den reaktionära högerregeringen blev garanterad borgfred på det politiska området av den socialdemokratiska ledningen utan också arbetsfred. Vad detta betydde skulle snart visa sig. Genom krigsutbrottet drabbades i första hand exportindustrins arbetare bland vilka arbetslösheten växte snabbt. Tämmligen snabbt satte prisstegringarna in i en förut ej känd omfattning. Levnadskostnaderna gick våldsamt i höjden, knappheten på nödvändighetsvaror blev allt mer kännbar. Massornas köpkraft sjönk katastrofalt, och priserna på nödvändighetsartiklar, främst livsmedel – kött, smör, potatis, bröd – nådde fantastiska siffror. Ransoneringsystem infördes och kort infördes på praktiskt taget alla produkter. Framför allt blev levnadsförhållandena i de större städerna och industricentra

synnerligen svåra. De knappa ransonerna på livsmedel förde med sig hunger och elände i arbetarhemmen. Spekulation och ”gulascheri” frodades. Hungerdemonstrationer blev allt mer vanliga.

Tillståndet blev allt mer outhärdligt. Arbetarmassornas förbittring mot L. O:s ledning växte. Under åren 1915/16 lyckades denna att i stort sett ”hålla lugn” på arbetsmarknaden, men 1917 börjar en våg av strejkrörelser bölja över landet. Radikaliseringen bland arbetarmassorna utvecklades allt mer genom det försämrade ekonomiska läget, och vänsterns inflytande inom de fackliga organisationerna ökades väsentligt. Tack vare detta ökade inflytande började arbetarna att bryta borgfreden genom en rad av ekonomiska strider för att förbättra sina löneförhållanden. Denna växande kampvilja och radikalisering av massorna påverkades i icke ringa grad av den ryska revolutionens utbrott. I samband med denna utveckling blev också författningsfrågan aktuell. Frågan om författningsrevision restes genom interpellationer i riksdagen och kravet på generalstrejk för att genomkämpa detta krav restes med allt större resultat av ungdomsförbundet och vänstern.

I februari 1917 höll socialdemokratiska partiet sin tionde kongress, den sista i vilken oppositionen deltog, med undantag för de som återvänt till socialdemokratien igen. Branting höll på denna kongress ett tal i vilket han förklarade, att det nu måste bli en uppgörelsens dag. Partistyrelsen hade föreslagit kongressen en resolution, där framför allt ungdomsförbundets hållning var på tapeten i anledning av ändringen i den s. k. enighetsresolutionen, inkallandet av fredskongressen, startandet av Politiken, deltagandet i Zimmerwaldkonferensen o. s. v.

Kärnpunkten i resolutionen var, att ungdomsförbundet på sin kongress (maj 1917) skulle återkalla ”angreppen mot riksdagsgruppen”, beslutet om ”särpolitik vid kommande riksdagsmannaval”, i ”oförändrat skick godkänna enighetsresolutionen”. Med detta beslut skulle ungdomsförbundets ledande män ställas inför ett avgörande prov; skulle de vägra att ställa sig kongressens beslut till, efterrättelse så hade de därmed själva ställt sig utanför partiet.

Nu hade emellertid ungdomsförbundets medlemmar genom omröstning redan avgjort frågan, med 5.428 röster mot 158 hade partistyrelsens ultimatum avslagits. Trots detta beslöt partikongressen att godkänna resolutionen. Med detta var partisprängningen ett faktum.

Redan den 20 februari, sedan detta avgörande fallit sammanträdde partioppositionen för att diskutera frågan om vad som nu skulle företagas. På denna konferens deltog partikongressens minoritetsombud, riksdagsgruppens minoritet, en del inbjudna från landsorten samt ungdomsförbundets verkställande utskott. Beslutet blev att tillsätta en kommitté på 8 personer, som skulle förbereda inkallandet av en konstituerande kongress för ett nytt partis bildande.

Ett manifest utsändes, undertecknat av partikongressens och riksdagsgruppens minoritet, där oppositionens ståndpunkt motiverades. Uppropet var undertecknat med namnen från respektive minoriteter av vilka inte en enda längre tillhör det kommunistiska partiet. Manifestet innehöll till dels en riktig kritik mot den socialdemokratiska partiledningens falska politik, men i stort sett var det genomdat av Lindhagens antimarxistiska åskådning.

Detta manifest, som appellerade till arbetarklassen om bildandet av ett nytt parti, angav genom sitt oklara innehåll, att praktiskt taget alla möjliga uppfattningar inom arbetarrörelsen kunde rymmas inom det nya partiet. Den konstituerande kongressen i maj visade också detta.

Sveriges socialdemokratiska vänsterparti bildas.

I denna atmosfär av skärpta politiska och ekonomiska motsättningar, av en ständigt växande radikalisering bland arbetarmassorna, under det omedelbara intrycket av den ryska revolutionens utbrott och världskrigets fruktansvärda förödelse och massmord, samt den social-

demokratiska partikongressens beslut, bildades det Socialdemokratiska Vänsterpartiet på dess konstituerande kongress den 13-16 maj 1917.

Vi har redan sagt, att det icke förelåg någon allvarlig strävan från dem, som ledde vänstern inom socialdemokratin fram till bildandet av det nya partiet, att bygga upp detta på en revolutionär, marxistisk grundval. Hjälp och goda råd saknades inte – det har brev från Lenin som vi citerat gett tydliga vittnesbörd om. Förbindelsen med de revolutionära riktningarna i andra länder, bland annat på Zimmerwaldkonferensen, hade bort i hög grad kunna befrämja detta. Förmodligen hade en konsekvent revolutionär, marxistisk inställning fört med sig, att en Lindhagen och andra icke blivit ”partiets fäder”. Men för den svenska arbetarklassens framtid hade detta icke varit till skada. Ty det var ingen tillfällighet att Lenin i ett av sina brev ställde frågan vad ”Lindhagen är för en figur”. Sammankittandet av en mängd olika principiella åskådningar, som nu skedde, kunde icke vara till fromma för partiets enhetlighet och utveckling. Men många på kongressen hade en annan uppfattning och Höglund t. ex. hävdade, att

”det går alldeles utmärkt att sammansmälta både marxismen och den uppfattning Lindhagen här representerar”.

Och det var Lindhagens hela idévärld, som dominerade i förslaget till ”partiets allmänna grundsatser och program” samt ”demokratiska grundlagar” som kongressen antog. Detta ”sammansmältande” av Lindhagens uppfattning och marxismen tog sig vidunderliga uttryck i de av kongressen antagna dokumenten – något spår av revolutionär marxism finns där sannerligen inte. Partiets strävan skulle vara

”att skapa ekonomisk och andlig frihet åt alla, att avskaffa fattigdomen och införa ett samhällsskick, som jämnar vägarna för alla till bröd, frihet och självansvar.

Dess mål för höjande av samhälle och individ förverkligas genom organisation av de undertryckta klassernas kamp för ekonomisk rättvisa och ändamålsenlighet, för upplysning och karaktärsdaning, det vill säga för ett nytt, ett socialismens och humanismens samhälle”.

Vi skall i detta sammanhang icke närmare ingå på dessa aktstycken, som på ett utomordentligt sätt illustrerar, hur den principiella enhetligheten fullständigt offrades för att få med så många som möjligt i det nybildade partiet. Det är en uppgift för en utförligare partihistorik. Det fanns visserligen röster på kongressen, som skarpt kritiserade förslaget till allmänna grundsatser, t. ex. Spak, som ansåg att ”det hela borde strykas” men utan resultat. Kamrat Sven Linderot skrev i en artikel i Kommunistisk Tidskrift vid vårt partis 15-årsjubileum bl. a. följande, som utmärkt karakteriserar tillståndet:

”Världskrigets år, II Internationalens sönderfallande, Brantings borgfred och allt dylikt ökade de missnöjdas skara, och ungdomsförbundet blev i verkligheten ett parti, som sedan formellt konstituerades som nytt parti den 13-16 maj 1917. De utomparlamentariska massaktionerna växte i styrka, jäsningen bland arbetarmassorna växte för varje dag. *Det var alltså utomordentliga objektiva förutsättningar för ett marxistiskt revolutionärt parti att ta upp kampen för den svenska revolutionens sak. Men det fanns ingen marxist i Sverige.* En del intellektuella (Höglund, Nerman, Ström, Carlesson, Spaak) hade väl läst en del Marx och Engels, som de inte alls eller bara delvis förstått, och som de i varje fall förvanskade. Marxistisk litteratur fanns praktiskt taget inte tillgänglig för de proletärer, som endast kunde läsa svenska, och så kom det sig att ingen enda marxist fanns som kunde ta upp kampen mot den borgerliga tramsteologi som serverades av borgmästare Lindhagen, vilken med Konfutse och Buddha och ”leve republiken” och litet av varje dragit i fält mot Branting och gjort sig till en fana för oppositionen. Marx avsattes utan större ceremonier, och i hans ställe placerades Lindhagen som det nya partiets teoretiska lärofader.”

Impulserna från de ryska bolsjevikerna med Lenin i spetsen, Lenins råd och anvisningar för bildandet av det nya partiet dels i Zimmerwald, dels genom brev samt vid hans genomresa i

april, intet av detta kom till uttryck på kongressen. Tvärtom, motsatsen till att skapa ett revolutionärt marxistiskt parti blev resultatet.

Så hade det nya partiet skapats och hade alla förutsättningar att marschera framåt. Arbetarnas massaktioner tilltog, inom arbetarrörelsen försiggick en snabb radikalisering. Den ryska oktoberrevolutionen segrade och påverkade i hög grad den svenska arbetarklassen.

Utvecklingen i revolutionär riktning i andra länder bidrog också till denna radikalisering. Men det var främst den ryska oktoberrevolutionen, som spelade största rollen.

Kampen mellan de olika riktningarna i partiet börjar.

På partiets andra kongress 1918 kunde man redan konstatera hur olycklig för partiets enhetlighet den av Höglund rekommenderade ”sammansmältningen” av allsköns uppfattningar var. Visserligen sökte Höglund i sin inledning om partiets taktik göra gällande, att ”något nytt sedan föregående kongress inte inträffat, som motiverade en förändring av taktiken”, trots att oktoberrevolutionen genomförts och den finska arbetarklassens revolutionära resning slagits ned i blod. Till dessa väldiga händelser, inte minst den ryska oktoberrevolutionens världshistoriska betydelse, hade Höglund endast att säga följande, sedan han myntat den ur marxistisk synpunkt egendomliga tesen, att ”partiet är både ett parlamentariskt och ett revolutionärt parti”:

”Parlamentarismen är ett hjälpmedel och en stödpoint men ej något allena saliggörande. Den måste kompletteras (!), som det också säges i våra grundsatser med en utomparlamentarisk aktion. Denna kan i sina medel vara fredlig, men den kan också bli även i yttre mening revolutionär. Det beror mera på våra motståndare än på oss. Vi måste medge, att det kan uppstå situationer, då anlåtande av våldsmedel icke står att undvika. Vi må vilja eller ej. Så har fallet varit i Ryssland och Finland. Ingen av oss – vi må beklaga än så mycket enskilda dåd av odisciplinerade element – ogillar väl revolutionerna i dessa länder; över huvud kan vi på revolutioner ej anlägga etiska synpunkter, vi måste för att rätt förstå dem, se dem ur social och historisk synpunkt.”

Höglund sammanfattade sin ståndpunkt i följande, sedan han åberopat socialdemokratiska partiets Norrköpingsresolution från 1890 om ”att det organiserade våldet kan bli det lidande proletariats slutliga förlossare”:

”vi är ej för revolution till varje pris; men ej heller för lagenlighet till varje pris”.

Utgående från detta föreslog Höglund å Representantskapets vägnar ett förslag till resolution, där det bl. a. heter, att ”socialdemokratiska vänsterpartiet vill i första hand samla den svenska arbetarklassen till att genom en parlamentarisk kamp som går hand i hand med en facklig och kooperativ verksamhet söka erövra den politiska makten för genomförandet av partiets politiska och ekonomiska program”. Men då möjligheterna synes allt mindre för en fredlig lösning av den sociala frågan ”så måste partiet förbehålla sig rätten till användandet av revolutionära massaktioner i kampen för arbetarklassens frigörelse”.

Inledare nummer två till denna punkt var Lindhagen, som ansåg att socialdemokratin ”byggt ensidigt på materialismen och försummat de andliga verkligheterna”. Lindhagen åberopade sig på den ”store lärofadern Sombert” samt ansåg, att ”en seger för ‘proletariatets diktatur’ blev lätt endast ett nytt förtryck om ej de andliga värdena fingo sin tillbörliga plats”.

Lindhagen slutade sitt tal med följande:

”Historien bör vät från sin begynnelse nu ha lärt människorna, att de nutida partiernas obeskrivliga egenkärlek och förakt för alla andra, deras dyrkan av våldet och hån mot allt kärleksliv, deras överseende med osanningen och deras avoghet mot sanningen sällan lett dem fram annat än till oförmåga, vanmakt och undergång.”

Med denna praktfulla sats föreslog Lindhagen ett resolutionsförslag, där det bl. a. heter, att

”det är på tiden för vänstersocialistiska partiet att gentemot alla dessa nedrivande krafter särskilt betona den uppbyggande nya avdelningen i partiets unga program, nämligen den andliga frigörelsen, pliktuppfyllelsen, toleransen, sanningens allena segrande makt”.

Carlesson och Spak försökte i någon mån att anlägga marxistiska synpunkter på frågan under det att Ström ånyo sökte förena Lindhagens märkliga åskådning med sin egen i högsta grad oklara uppfattning och föreslog som tillägg till Arbetsutskottets förslag följande:

”Dock må alltid tillses att i varje revolutionär kamp endast sådana medel användes, som motsvarar folkets allmänna rättsmedvetande (!) och den mänskliga humanismen.”

De olika förslagen gick till kongressens redaktionsutskott, där man återigen förenade Lindhagens humanistiskt-pacifistiskt-andliga uppfattning med försök till marxistiska formuleringar. Spak, som på kongressen hade mest konsekvent förfäktat de senare godkände resolutionsförslaget och utsattes för Höglunds gyckel. Ström avslöjade inför kongressen, varför en sådan taktikresolution förelades, i följande ordalag: ”Om vi nu ej taga hänsyn till Lindhagens uppfattning i detta fall, riskera vi kanske en sprängning av partiet.”

Där var man nu redan efter ett år med det nya partiet, faran för en sprängning förelåg. Resolutionsförslaget återremitterades till utskottet som förstärktes med Höglund och Hedén. Resultatet av dess förnyade behandling blev negativt, samma resolutionsförslag återkom. Det hela förde till att sedan Lindhagen i utskottet hotat att lämna partiet godkändes resolutionen med 26 röster mot 13. I anledning av detta beslut avgick Höglund från sekreterarebefattningen i partiet, vartill han dessförinnan valts av kongressen.

Av det sagda framgår att striden inom partiet angående dess principiella och taktiska inställning redan hade framkallat så stora motsättningar, att en sprängning av partiet syntes oundviklig. Kunde 1918 års kongress formellt bevara enheten, så kvarstår motsättningarna lika fullt. Och redan i början av 1919 i samband med Röda dagen trädde dessa motsättningar fram i en ännu mer skärpt form. Röda söndagen var en av partiet och ungdomsförbundet gemensamt organiserad propagandadag mot lögnkampanjen mot den ryska revolutionen och bolsjevismen samt mot den revolutionära rörelsen i Tyskland och Spartacusförbundets taktik. I den resolution som utarbetats för dessa möten av partiets ledning betonas nödvändigheten av

”en snar internationell uppslutning av alla verkligt socialistiska krafter kring de idéer, program och riktlinjer, som företrädes av s. k. ‘bolsjevism’ och ‘spartakism’ samt manar mötet massorna även i vårt land att göra sig redo till de strider, som väntar i en nära framtid.”

Riksdagsgruppen, som utgjorde centrum för den riktning som Lindhagen företrädde och överhuvud taget bromsade partiets utveckling i revolutionär marxistisk riktning, hade i realiteten konstituerat sig som en andra partiledning, ansåg denna resolution alltför revolutionärt betonad och utarbetade en egen resolution till Röda söndagen. I denna resolution, som riktade sig mot partiledningen, uppmanade man partiet att icke vara med om ”en omplantering på Sverges mark av bolsjevikiska och spartakistiska principer och kampmetoder”. Udden var alltså riktad mot den ryska revolutionen och den revolutionära rörelsen i Tyskland. Denna aktion kunde icke uppfattas på mer än ett sätt av partiets medlemmar, nämligen att detta var upptakten till partiets sprängning. Inom partiet var nämligen meningsbrytningarna väl kända, och tvenne riktningar hade börjat att tydligt utformas. Det var å ena sidan de, som ville en revolutionär, marxistisk utveckling av partiet och som ställde sig oförbehållsamt på den ryska revolutionens sida, och å andra sidan de, som ville att Lindhagen och hans närmaste med sitt politiska virrvarr skulle länka partiets utveckling. Den förra riktningen omslöt partimajoriteten liksom också hela ungdomsförbundet stod på denna plattform.

Kommunistiska Internationalens bildande och vårt parti.

Ett par månader före partikongressen 1919 sammanträdde representanter för olika länders revolutionära partier och riktningar på inbjudan av Rysslands Kommunistiska Parti till en kongress i Moskva, där den Kommunistiska Internationalen bildades. Kongressen hölls den 2-6 mars 1919 och aderton partier var representerade, bl. a. också det svenska partiet. Besluten och riktlinjerna från Kominterns konstituerande kongress gav klara signaler inte minst för vårt parti. Det var tydligt, att partiets tredje kongress, som hölls den 12-16 juni, skulle rensa upp med det ideologiska ogräs, som blomstrade i partiets grundläggande dokument.

Taktikfrågans behandling, det vill säga den politiska resolutionen, blev på denna kongress liksom på de föregående huvudfrågan. Inte mindre än sex olika resolutionsförslag förelåg varav tre, nämligen de tio riksdagsmännens (Wennerströms), Erik Hedens och Lindhagens förslag till sitt principiella innehåll var tämligen likartade. Partiledningens förslag var ett avsevärt steg framåt sedan föregående kongress och sammanföll i stort sett med de två andra förslagen av vilket det ena var det s. k. Norrbottensförslaget, vilket i sitt tillstyrkande av anslutningen till den Kommunistiska Internationalen dock krävde "full rörelsefrihet inom ramen av de bärande principerna, men hänsyn till de säregna förhållandena i ett litet av kriget skonat land". Riksdagsmännen hade i sitt förslag sagt ifrån, att "till Moskva, till den Tredje, Kommunistiska Internationalen kan partiet icke heller gå, emedan dess program och metoder i vissa avgörande punkter strider mot det socialdemokratiska vänsterpartiet i Sverge". Det hedénska förslaget riktade sig principiellt mot den revolutionära marxismen, och i debatten gjorde Hedén gällande, i likhet med så många andra som icke trodde på den ryska revolutionens segerkraft, att "nu kommer bolsjevismen att falla". Han förklarade sig även vara motståndare till den proletära diktaturen (vars innehåll han inte förstod) samt slutligen att "kampen mellan humanism och bolsjevism är icke blott en kamp mellan humanitet och brutalitet utan även en kamp mellan dogm och den nya fria tanken".

En minoritet inom arbetsutskottet var icke tillfreds med vissa formuleringar i partiledningens resolutionsförslag och hade därför framlämnat ett eget resolutionsförslag, vilket undertecknats av ett 40-tal ombud. Detta förslag uttryckte sig, om det också i stort anslöt sig till partiledningens förslag, i många viktiga frågor principiellt tydligare och stod i bättre samklang med besluten från Kominterns konstituerande kongress.

Debatten om de olika förslagen blev synnerligen livlig, där den revolutionära riktningen dominerade. I redaktionsutskottet blev förslagen från Arbetsutskottets minoritet och majoritet förenade och utgjorde det resolutionsförslag, som kongressen senare antog.

I fråga om anslutning till den Kommunistiska Internationalen genomfördes två omröstningar på kongressen : 1) för eller emot anslutning och 2) anslutning med eller utan förbehåll. *Med 187 röster mot 22 beslöt kongressen om anslutning till Kommunistiska Internationalen. I frågan om anslutning med eller utan förbehåll beslöt kongressen med 124 röster mot 13 att utan förbehåll godkänna anslutningen. Från en del håll hade krävts, trots den överväldigande majoriteten på kongressen, att förslaget om anslutning till Kommunistiska Internationalen skulle utsändas till omröstning i partiets lokalorganisationer, vilket också beslutades. Vid denna omröstning uttalade sig partimedlemmarna liksom tidigare kongressen, med en förkrossande majoritet för anslutning till Kommunistiska Internationalen utan förbehåll.*

Att detta beslut skulle illa beröra motståndarna till den ryska novemberrevolutionen och de av Kommunistiska Internationalens kongress antagna riktlinjerna är klart. Wennerström tillsammans med en del andra kongressdeltagare, vilka kommit i minoritet, ingav en reservation, i vilken de förklarade att de förbehöll sig rätten "att verka för våra mot kongressmajoriteten stridande åskådningar och följa våra riktlinjer". Samtidigt förklarade de, att det inom partiet finns "tvenne huvudriktningar" och att de med stöd av de demokratiska

grundlagarna icke kunde erkänna majoritetens rätt att "påtvunga andra sina meningar". Dessa reservationer betydde i realiteten att en öppen fraktionskamp proklamerades. Och att denna icke uteblev visar de händelser, som följde fram till partiets fjärde kongress.

Kongressen beslöt vidare att upphäva en passus i de "demokratiska grundlagarna", som sade att 9/10 majoritet var erforderlig för att genomföra förändringar. Dessa grundlagar, som inte minst var koncentratet av Lindhagens "andliga värden", fick på partikongressen vidkännas betydelsefulla ändringar, som i huvudsak ställde dem i överensstämmelse med partiets program och riktlinjer.

På kongressens sista dag inträffade vårt partis nuvarande ordförande, kamrat Linderot, som på resa med Eskilstuna III, vilken kapats av de finska myndigheterna, häktats i Finland. Han hälsades av kongressen med hjärtliga applåder, när han, efter att ha skildrat läget i den segrande revolutionens land, framförde hälsningar från det bolsjevikiska Ryssland.

Partikongressen hade i ett uttalande principiellt gått in för ett skandinaviskt sekretariat "för den radikala riktningen inom socialdemokratien och fackföreningsrörelsen" samt för skandinavisk arbetarkongress. Denna kom också till stånd och avhölls den 8-10 december i Stockholm med 272 ombud representerande omkring 300,000 arbetare. Kongressen, som utan tvivel skulle ha kunnat bli ett värdefullt stöd åt det skandinaviska samarbetet blev en kompromissernas kongress, där, som kamrat Linderot uttryckte det, "resolutionsförslaget var en alltför brokig samling av olika åsikter ... utskottets förslag var ett fuskverk ..." och att "man får icke uppbringa enighet genom att ta vad som helst".

Emellertid beslutade kongressen bl. a. att de organisationer "som står på den revolutionära klasskampens grund i intim samverkan med den Tredje Internationalens partier, må stödja och främja det skandinaviska samarbetet för världsrevolutionen". Vidare antog kongressen ett sympatiuttalande för den ryska revolutionen i vilket bl. a. krävdes handelsförbindelsernas återupptagande mellan de skandinaviska länderna och Rådssyssland, att förbereda och sända hjälpexpeditioner till Ryssland med livsmedel, läkemedel och dylikt, att förhindra alla krigsleveranser och värvning till de friskaror, som kämpar mot Rysslands arbetare.

Utan tvivel betydde dessa konkreta förslag till hjälp åt Sovjet-Ryssland åtskilligt, bl. a. stoppades en vapentransport avsedd för de vita av Stockholms arbetare. Sympatierna för Sovjet-Ryssland var starka, vilket också senare aktioner gav uttryck åt.

Kommunistiska Internationalens II kongress och de 21 villkoren.

Sommaren 1920 hölls Kommunistiska Internationalens andra världskongress, varvid bl. a. de 21 villkoren för anslutning till Komintern antogs. Dessa anslutningsvillkor, som utarbetats av Lenin, var oundgängliga, för en revolutionär, internationell organisation, som icke ville dela den Andra Internationalens tragiska öde. Den demokratiska centralismen och revolutionära disciplinen var de grundpelare på vilka den Kommunistiska Internationalen måste byggas upp. Dessa 21 villkor blev också de stötestenar på vilka många vacklande element stupade, vilka i det revolutionära uppsvingets period under massornas tryck anslutit sig till Komintern. Nu när det inte gällde "läpparnas bekännelse" utan partiernas och de enskilda medlemmarnas obrottsliga samhörighet med och kamp för den Kommunistiska Internationalens beslut, då blev "Moskvas ok" för tungt för skenrevolutionärerna.

Inom vårt parti blev diskussionen kring de 21 villkoren redan från början färgad av de tidigare motsättningarna i partiet. Det var väntat att den wannerströmska riktningen skulle, utgående från sitt principiella motstånd mot medlemskap i den Kommunistiska Internationalen, med all kraft värja sig mot dessa beslut, som var ryggraden i en handlingskraftig och enhetlig inter-

nationell organisation. ”Wennerströmmarna” utnyttjade också utan att blinka den borgerliga och socialdemokratiska pressens alla förvrängningar av de 21 villkoren i sin agitation. Höglund hade nu övertagit Ströms roll som kompromissarie under det att Ström i sin argumentation var ”konungsligare än konungen själv”. Höglund sökte med alla medel göra gällande, att de 21 betingelserna mycket väl kunde accepteras av wennerströmsriktningen och lade därvid in sin speciella tolkning av de olika punkterna för att göra dem mer acceptabla för dess motståndare. Ström utlade de 21 villkoren på sitt speciella sätt, där de stora orden inte sänkades. I ett av de tal han höll i samband med diskussionerna om de 21 villkoren gjorde han följande, för Fredrik Ström typiska uttalande:

”Därför är det i sanning behövt att det gräves vallgravar omkring denna internationals fästning och att det hålles vakt vid dess portar, så att ingen förrädare må komma därin för att förstöra och ödelägga den, ja låt oss gräva dem så djupa som möjligt, och då det behövs murar låt oss bygga dem så höga, att ingen kan hoppa över dem för att förgifta och undergräva denna international eller storma och besegra dess bastioner ...”

Och han fortsatte i samma tal:

”Vi har alltså att välja mellan andra eller tredje internationalen. Frågan är om vi sätta internationalen över partiet och partiet framför vårt eget lilla jag eller tvärtom. Det gäller om vi vill kämpa för världsrevolutionen – socialismens, fredens, framtidens enda hopp och förtröstan. Skulle vi ställa oss utanför den, vad för framstegsmän vore vi då? Då hade vi avsvurit oss från förbindelsen med våra bröder därute och från den revolutionära internationalen. Detta får icke ske, ..”

Några kommentarer till detta är onödiga. Ström har i sin politiska gärning, liksom så många andra, visat vad hans bombastiska bedyranden var värda.

På grund av den häftiga diskussionen, som fördes inom partiet, inkallades representantskapet i oktober 1920 till möte för att ta ställning till anslutningsvillkoren. Efter en långvarig och hetsig diskussion framlades två förslag – ett från majoriteten, som ”principiellt godkände anslutningsvillkoren” med ett uttalande” att partiet förbehåller sig rätten att till nästa internationella kongress framställa ändringsyrkanden” samt ett från minoriteten att ”man skulle träda i förbindelse med sådana partier, som brutit med Andra Internationalen – främst Norska Arbetarpartiet – men icke kunna oförändrade godkänna de 21 punkterna”, för att åstadkomma en sådan revision av anslutningsvillkoren som skulle möjliggöra en sammanlutning av de revolutionära arbetarpartierna. Minoritetsförslaget samlade endast 2 röster i representantskapet och vid den omröstning i partiet om anslutningsvillkoren som genomfördes i februari 1921 i anledning av den s. k. Västeråskonferensen godkändes majoritetsförslaget med 5.452 röster mot 1.549, som tillföll minoritetsförslaget.

Västeråskonferensen – Wennerström-riktningen spränger partiet.

Västeråskonferensen inkallades av minoriteten i december 1920 genom ett upprop under tecknat av ett 50-tal partimedlemmar och utgjorde signalen till partisprängning. Partiets ledning vidtog motåtgärder, gjorde klart för partimedlemmarna vad denna konferens syftade till och varnade för deltagande i densamma, Konferensen blev också ett fiasko – knappast trettioalet ombud var närvarande och partiledningen hade sänt tvenne representanter till konferensen, vilket medförde att uttalandet från konferensen fick ett helt annat innehåll än tonerna i inbjudningsuppropet. I detta talades om ”Moskvas oinskränkta diktatur”, om den ”överdrivna centralismen” o. s. v. Konferensens uttalande sökte göra gällande, att det inte alls var frågan om att bryta med Kommunistiska Internationalen utan ”endast” att få till stånd en revision av anslutningsvillkoren.

Partikonferensen 1921, den fjärde i ordningen sedan partiet bildades, gjorde slutgiltigt upp med wennerströmsriktningens centristiska och Lindhagens humanistiskt-pacifistiska ”idé-politik”. De mest utpräglade opportunisterna i partiet gick. De hade alltifrån partiets bildande varit en hämsko för partiets revolutionära utveckling. Medlemmarna hade nu fått nog av den toleransens och kompromissernas politik, som hittills praktiserats. Därmed är inte sagt att majoriteten i partiets ledning efter detta fullföljde en politik, som stod i överensstämmelse med den Kommunistiska Internationalens beslut. Nej, Z. Höglund sökte i det längsta att finna den politiska formel, som skulle kunna rädda centristerna. Och utifrån detta gav han också anslutningsvillkoren en så tänjbar tolkning som möjligt för att söka behålla dessa centristiska element.

Kongressen konfirmerade med överväldigande majoritet, 173 röster mot 34, omröstningen i partiet om de 21 villkoren för anslutning till Komintern. Sedan detta skett lämnade minoriteten, med Wennerström i spetsen kongressen för att bilda ett nytt parti. Detta nya parti antog det gamla partinamnet – Socialdemokratiska Vänsterpartiet – samt dess ursprungliga program och grundlagar. Det nya partiets ungefär årslånga existens, innan det ånyo förenade sig med socialdemokratin, satte inga spår efter sig i svensk politik. Partiet anslöt sig till den s. k. 2 1/2 Internationalen, som för en kort period blev den internationella uppsamlingsplatsen för alla slags opportunister, vilka icke kunde acceptera den Kommunistiska Internationalens beslut. Denna internationals saga blev kort, snart hade alla dess anhängare funnit vägen tillbaka till den Andra Internationalen efter en tids skenrevolutionära eskapader.

Partiet blev nu befriat från dessa kominternfientliga element, av Lindhagen–Wennerströms typ, men dessa hade knappast hunnit slå igen dörren bakom sig, förrän Höglund axlade deras mantel. Redan vid kongressens behandling av namnfrågan gick Höglund i elden för att man *icke*, i överensstämmelse med de 21 villkoren, skulle kalla partiet Sveriges Kommunistiska Parti. Hans motivering var ”taktiska skäl” och han föreslog att namnförändringen skulle ske först på nästkommande kongress. Emellertid led Höglund nederlag, kongressen beslutade med stor majoritet, att namnet skulle vara Sveriges Kommunistiska Parti (Sektion av Kommunistiska Internationalen). Även i fråga om arbetarklassens beväpning opponerade sig Höglund. Denna punkt hade i programmet fått följande formulering:

”Revolutionens och socialismens genomförande med minsta möjliga antal offer kommer enligt vår uppfattning att kräva arbetarklassens beväpning ...”

Höglund bekämpade denna formulering, men även här blev det nederlag. Att detta icke bekom Höglund väl, visade hans försök att få beslutet upphävt.

I första hand var det ungdomsförbundets folk, som nu, sedan partiet blivit kvitt de element som tidigare vid alla tillfällen hindrat att partiets olika dokument klart och tydligt gett uttryck åt partiets revolutionära innehåll, som krävde att denna klarhet i program och beslut skulle komma till stånd. Må vara att förbundsfolket i partiet, liksom förbundet i sin helhet, någon gång i detaljer slog över och icke fann de rätta orden. Men ärligheten i det revolutionära uppsåtet och viljan att tjäna den svenska arbetarklassens sak kan inte betvivlas.

Höglund, Ström – och de som i vått och torrt följde dem – började nu en systematisk kampanj mot de ledande kamraterna i ungdomsförbundet. De metoder, som det socialdemokratiska partiets ledning på sin tid ville använda mot Höglund och övriga i förbundets dåvarande ledning i form av ultimatum och slaviskt underordnande, sökte Höglund nu själv tillämpa. Det kom därför till upprepade konflikter med ungdomsförbundet, vilket icke kunde tåla gentemot den reservationspolitik som partiledningens majoritet förde gentemot Kommunistiska Internationalen. Gång efter annan vid motsättningar i broderpartierna tog Höglund ställning mot Kominterns linje, bl. a. vid striden i det tyska, italienska och norska partiet.

Z. Höglund börjar fälttåget mot Komintern.

Kommunistiska Internationalens fjärde världskongress, som hölls i november 1922, antog bl. a. statuter för Exekutivkommittén, vilka partiets delegation på kongressen enhälligt anslöt sig till. Höglund ansåg det emellertid nödvändigt att höja sin tillrättavisanande pekpinne mot dessa av kongressen enhälligt antagna beslut, som han betraktade som en tendens till ”en absolutistisk i stället för en demokratisk ledning av Internationalen”. Denna fråga liksom en rad andra stridsfrågor, bl. a. religionsfrågan, angreppen mot ungdomsförbundet, kom till behandling på partiets femte kongress, som hölls den 10-13 maj 1923. I sin inledning till debatten om partiets politik förklarade Höglund, att inom partiledningen har ”under senare tid pågått en ständig dragkamp mellan olika riktningar” och förklarade att ”dessa strävanden och denna kritik mot partiledningen haft sin plattform hos kamrater i ungdomsförbundets centralledning.” Att det inte var oväsentliga frågor, som förde till denna ”dragkamp” inom partiets ledning, visade kongressdebatten men framför allt de händelser som timade efter kongressen. Stridens utveckling medförde att Höglund och hans anhängare ett år senare övergick från reservationernas politik mot Kominterns beslut till partiets splittring och en öppen, hätsk smädekampanj mot den Kommunistiska Internationalen.

Omedelbart efter partiets femte kongress 1923 hölls Kominterns E. K:s utvidgade plenum, där också de politiska meningensriktningarna inom det svenska och, norska partiet behandlades. Höglund och partiledningens majoritet hade ju redan tidigare solidariserat sig med högeropportunisterna i det norska partiet och gjorde det även nu på EKKI:s plenum. Med alla röster mot Höglunds, Ströms, Tranmaels och Falks beslöt EK-mötet att godkänna resolutionerna i den norska frågan, i fråga om den demokratiska centralismen. Religionsfrågan kom till behandling på grund av en diskussion i det svenska partiet, föranledd av Kata Dalströms teosofiska propaganda, som försvarades av Höglund. Sedan resolutionen slagit fast, att kommunisternas krav är, att religionen förblir privatsak i förhållande till den borgerliga staten, kan de under inga förhållanden förfäktat den meningen att religionen kan vara privatsak också i förhållande till Kommunistiska Partiet. Och en aktiv religionspropaganda från ledande kamrater, särskilt då de intellektuella bland dem, är absolut otillåten, den må anta en aldrig så modern form. Vidare sades i resolutionen ifrån, att

”man i arbetarorganisationer med klasskaraktär upptar alla arbetare utan hänsyn till deras religiösa åsikter. Med tanke på att det i flera länder ännu finnes miljoner arbetare, som på ett eller annat sätt är religiöst sinnade, måste kommunisterna dra dessa med in i den allmänna ekonomiska och politiska kampen, men får under inga omständigheter stöta dem tillbaka för deras religiösa fördomars skull ...”

Höglund fortsatte trots alla beslut på EK:s plenum med sitt aktiva stöd åt den opportunistiska riktningen i det norska partiet och underlättade därmed dess kamp mot den kominterntrogna delen i det norska partiet och därmed partiets sprängning hösten 1923.

Omedelbart efter hemkomsten från Moskva började Höglund till obeskrivlig glädje för socialdemokratins ungdomsledare ett fälttåg på bred front mot det Kommunistiska Ungdomsförbundet. På ungdomsförbundets nionde kongress 1923 försökte Höglund i spetsen för parti-delegationen att genom allsköns metoder få kongressen att dansa efter sin gamla, opportunistiska melodi. Hela hans attacker misslyckades emellertid – ungdomsförbundet stod fast vid sitt försvar för Komintern och K. U. I. mot den höglundska opportunisten. Stridigheterna inom partiet växte, Höglund utvecklade konsekvent sin opportunistiska linje och blev allt mer kominternfientlig samt gjorde i samband med de norska högeropportunisternas brytning med Kommunistiska Internationalen en rad obefogade utfall mot Exekutivkommittén. Denna trafik kunde icke längre tolereras, det var ett systematiskt undergrävande av Kominterns och partiets auktoritet bland de svenska arbetarna. Det förde till att Kominterns Exekutivkommitté i

december 1923 inbjöd en delegation från partiet för behandling av stridsfrågorna i förhoppning att få dem bilagda. Efter en ingående diskussion, Höglund var själv närvarande, beslutades att anta en resolution i svenska frågan, som slog fast att Höglund och majoriteten inom partiledningen i sin kritik mot Exekutiven icke varit lojal och att den i de avgörande punkterna varit oriktig.

Partiet spränges av Höglunds-gruppen.

Till denna behandling av den svenska frågan på Exekutivmötet i december avgav Höglund efter delegationens återkomst en rapport, vari han förklarade, att "striden är nu förbi och det gäller att på ömse sidor lojalt böja sig för utgången". I denna Höglunds förklaring fanns inget allvar, det var som tidigare en "läpparnas bekännelse" till ett EKKI-beslut. Kampen fortsatte och på Kommunistiska Internationalens femte kongress sommaren 1924 kastade Höglund masken. I en speciell svensk kommission blev stridsfrågorna ånyo behandlade. På kongressen förklarade Höglund, att det "svenska kommunistiska partiet hör med hjärta och blod samman med Sovjetryssland och Kommunistiska Internationalen". Detta var och är riktigt för vårt partis vidkommande. Men icke för Höglund, Ström och andra frasrevolutionärer, som i ord bekände sig till Komintern men vid lämpligt tillfälle passade på att desertera och nu står i reaktionens gläfsande flock mot Sovjetunionen och Komintern.

Den kommission, som behandlade svenska frågan, hade kamrat Thälmann som ordförande. Kamrat Thälman gav inför EKKI:s utvidgade plenum, omedelbart efter femte kongressens slut, rapport från kommissionen och förelade dess resolution. Resolutionen godkändes av EK-mötet mot endast två röster. Höglund förklarade sig icke kunna godkänna resolutionen, som han ansåg "orättvis och oklok" och som skulle "tillfoga partiet de svåraste skador". Med detta uttalande var det tydligt att Höglund betraktade sig som färdig med Kommunistiska Internationalen. Och det visade sig vara riktigt. Väl hemkommen organiserade han partiets sprängning. Majoriteten i partiledningen vägrade genomföra referendum i partiet om EKKI:s resolution i svenska frågan och tillbakavisade varje försök till samförstånd. På grund av att Höglund använde Politiken, partiets huvudorgan, till en allt smutsigare propaganda mot Kommunistiska Internationalen beslöt tidningsstyrelsen en reorganisation av tidningens redaktionella ledning. Höglund godkände emellertid inte denna åtgärd utan lämnade tidningen för att fortsätta sin smädelsekampanj mot Komintern i "Arbetaren" och borgarpressen. Majoriteten i partiledningen vidtog nu de sista åtgärderna för att partiledningen skulle vara perfekt; utan att inkalla minoriteten i Arbetsutskottet uteslöts alla ur partiet, som ställde sig på "kuppmannens" sida, d. v. s. alla Kommunistiska Internationalens anhängare. Att detta var partiets majoritet bekymrade föga den desperata Höglundsklicken. De hade nått sitt syfte, från att vara med om att skapa det Kommunistiska Partiet här i landet förde deras ständiga vacklan och opportunism till öppen kamp med det revolutionära världspartiet, den Kommunistiska Internationalen och med den segrande socialismens land, med Sovjetunionen.

Denna sprängning förde med sig en tillfällig åderlåtning av partiet och hämmade utvecklingen för en tid. Till glädje för alla kommunismens motståndare. Höglund och hans grupp, som till en början liksom Wennerström sökte upprätthålla ett eget parti, fann snart nog den uppgiften hopplös och följde sin föregångare Wennerströms väg – tillbaka till socialdemokratin.

Med partisprängningen 1924 var det nog en allmän uppfattning, att nu var opportunismens sista ogräs utrensad ur Sverges Kommunistiska Parti. Efter partikongressen 1924 gick partiets medlemmar med entusiasm in för att snabbt reparera de skador, som Höglundssprängningen tillfogat partiet. Många av dem, som följde Höglunds-gruppen, insåg snart nog sitt misstag och vände tillbaka till Kominterns svenska sektion. Och ungdomsförbundet gjorde nu som tidigare en glänsande insats när det gällde att stödja partiet. Snart nog övervanns också sviterna av partisprängningen. Arbetarnas förtroende till partiet växte, inflytandet i fack-

föreningarna stegrades och vid partiets sjunde kongress, som hölls sommaren 1927, var partiets numerära styrka och politiska inflytande större än på många år, med en snabb frammarsch framför allt året före kongressen. Dessa framgångar förde utan tvivel till en viss självgodhet, partiets ledning lät icke bruka den bolsjevikiska självkritikens vapen. Den sjunde kongressen var till synes fullständigt enig, om man bortser från diskussionen i organisationsfrågan, där delade meningar var för handen. Det visade sig emellertid, att kamrat Linderots poängterande av, att den ”kvalitativa växten i partiet måste ske samtidigt med den kvantitativa”, eller med andra ord, kaderfrågans stora betydelse för vårt parti var mer än befogad. Den politiska skolningen, teorins betydelse och kaderfostran, det var dessa frågor som icke gavs tillbörlig plats i partiets verksamhet.

Kominterns sjätte världskongress och högeropportunisternas attacker.

Hur viktigt detta påpekande var visade sig tämligen snart. Riksdagsgruppens politik leddes in på vägar, som förde till avvikelser. I samband med Kominterns sjätte världskongress 1928 framträdde en högeropportunistisk opposition med Bucharin, Brandler och Lovestone i spetsen, som i Flyg, Kilbom och Samuelsson fick varma och aktiva anhängare. Denna opposition gjorde sig snart nog hörbar inom partiet. På vilket sätt och i hur hög grad denna opposition inom Komintern hade direkta förbindelser med Kilbom, Flyg och Samuelsson är obekant och inte heller viktigt. Men faktum kvarstår från och med den sjätte världskongressen framträder tydligt en opportunistisk riktning i partiets ledning. Kominterns beslut på sjätte världskongressen utlägges felaktigt, krissymptomen förnekas, teorin om den ”organiserade kapitalismen” och ”ultraimperialismen” propageras och överhuvud vill man inte tänka sig möjligheten av en kapitalistisk kris i Sverge. Till detta kom riksdagsgruppens högeropportunistiska avvikelser i avrustningsfrågan, förnekandet av den svenska kapitalismens imperialistiska karaktär samt avvikelser i en rad andra frågor. Försiktigt men ändå klart nog började anhängarna av den Kilbom-Flyg-Samuelssonska gruppen att använda talesätt om Komintern och dess Exekutivkommitté, som inte så litet påminde om tonfallen från Höglundstidens dagar. Den internationella disciplinen och den demokratiska centralismens principer började numera bli besvärliga för dessa opportunisterna. Liksom Höglund och Ström glömde bort de argument de använt i kampen mot Wennerströmriktningen, så glömde Kilbom-Flyg-Samuelsson bort vad de hävdade gentemot Höglundsriktningen. Historien upprepade sig.

Vid Kommunistiska Internationalens tionde plenum 1929 tillsattes en speciell kommission för behandling av stridsfrågorna inom partiet. Den första drabbningen hade emellertid stått på partiets CK-plenum i juni samma år, där minoriteten inom CK, men icke bland partiets medlemmar, sökte utifrån den sjätte världskongressens beslut få partiets politik befriad från de högeropportunistiska avvikelserna. Riksdagsgruppens falska ståndpunkt i en rad frågor, bl. a. förslaget om att genomföra avrustningen inom loppet av tre år, som ingen annan effekt kunde ha än att konservera och pånyttväcka de pacifistiska illusionerna, den fullkomligt omarxistiska analysen av den svenska kapitalismens karaktär, ställningstagandet i fackföreningsfrågan samt förnekandet av en högeropportunistisk högerfars i partiet – allt detta tvingade CK-minoriteten att förelägga plenum ett eget förslag till politisk resolution. Därmed framträdde tvenne riktningar i partiet med betydligt olika uppfattningar i principiella, taktiska och dagsaktuella spörsmål. ”Minoritetens” förslag stod i full samklang med det objektiva läget och sjätte världskongressens beslut, under det att Kilbom-Flyg-Samuelssons ståndpunkt motsvarade högeropportunisternas i Komintern, med perspektiv om fortsatt högkonjunktur och förnekande av den annalkande krisen.

Kommissionen sammanträdde under augusti månad, där EKKI tillsammans med representanterna från partiet – Kilbom, A. Olsson och kamrat Linderot – skulle söka bilägga

tvistefrågorna. Det lyckades också för kommissionen att utarbeta ett öppet brev till partiets medlemmar som accepterades av samtliga, även Kilbom och Olsson, vilka förklarade sig ”beredda att kämpa för den i EKKI:s brev fastställda linjen”. Det öppna brevet till partiets medlemmar redogjorde objektivt och sakligt för de olika stridsfrågorna, visade upp vari avvikelserna bestod i partiets politik samt vari denna politik stod i motsättning till Kominterns linje. Den linje, som CK-minoriteten företrätt, fick genom det öppna brevet sitt understöd samtidigt som kommissionen föreslog att någon kongress *icke* skulle inkallas inom de närmaste fyra månaderna. I stället skulle en bred partidiskussion genomföras för att ge medlemmarna tillfälle att säga sin mening och grundligt behandla problemen.

Denna av kommissionen anvisade väg, som stod i full överensstämmelse med den demokratiska centralismens princip och appellerade till medlemmarnas politiska aktivitet och avgörande, fann den kominternfiendliga gruppen i partiets ledning farlig för sina syften. Knappt hade namnunderskrifternas bläck hunnit torka förrän Kilbom och Olsson bröt den överenskommelse de godkände. Genast efter hemkomsten började de i Folkets Dagblad en lögn- och hetskampanj mot EKKI och satte i gång sin fraktionsapparat för att förbereda partiets sprängning. Minoriteten inom partiledningen begick det stora misstaget att tro på försäkringarna om att linjen i det öppna brevet skulle genomföras. Så småningom blev de tagna ur sin villfarelse. Pressdiskussionen ströps, varje försök att komma till enighet strandade – historien från Höglunds-stridens dagar återupprepade sig. De, som den gången skriat mest om respekt och lojalitet för Kominterns beslut, om internationell disciplin och den demokratiska centralismens nödvändighet, de glömde allt detta och övertrumfades till och med Höglund-Ström i både disciplinbrott och smädelser mot Kommunistiska Internationalen. Kongress inkallades, det gällde att överrumpla partimedlemmarna – det var kominternfiendernas strategi. Detta kunde EKKI icke godkänna utan suspenderade en del av partiledningens medlemmar för deras indisciplinära handlingar. Kilbom-Flyg-Samuelsson svarade med att spränga partiet. Partiets medlemmar hade icke fått ta ställning till stridsfrågorna... I egen självgodhet hade de desperata kominternfienderna till borgarklassens stora glädje satt sig över medlemmarnas bestämmanderätt i partiet och slagit i spillror vad som under år av möda byggts upp. Naturligtvis sökte de att beslöja sina verkliga avsikter. Sålunda förklarade de, att ”skilsmässan med Komintern är endast av tillfällig karaktär”, återföreningen skulle snart äga rum, sedan den ”odugliga ledningen” kommit bort. Kominternfienderna behöll också under lång tid det kommunistiska namnet för partiet, vilket givetvis skapade förvirring bland arbetarna och för Folkets Dagblad var man nog skamlös att i vinjetten behålla ”Sektion av Kommunistiska Internationalen” för att därigenom vilseleda läsekretsen. Folkets Dagblad, som allt sedan Kominterns bildande varit dess språkrör och ett organ för dess svenska sektion lade dessa kominternfiender beslag på i kraft av sin formellt-juridiska rätt, och förvandlade tidningen till ett av de värsta hetsorganen mot Komintern och Sovjetunionen. Detta senare i så i hög grad, att Ivar Kreuger ansåg sig manad att stödja tidningen. Partisprängningen betydde ett hårt slag för partiet. Reaktionen jublade, ty nu trodde den sig befriad från det parti, som representerade den konsekvent revolutionära marxistiska riktningen i svensk arbetarrörelse. Tusentals medlemmar lämnade rörelsen, följde vare sig den kominterntroga riktningen eller Kilbom-Flyg-Samuelsson. Majoriteten av dem inom partiet, som tog ställning i partistriden, följde emellertid det Kommunistiska Partiet och Komintern. Det gällde nu att i snabbast möjliga mån reparera de svåra skador, som dessa Wennerströms och Höglunds värdiga efterföljare tillfogat den kommunistiska rörelsen. Centralstyrelsen inkallades och dryftade det uppkomna läget samt beslutade att inkalla partikongress den 30 nov.-2 december 1929.

Partiets åttonde kongress och krisåren.

Den åttonde kongressen, som var en kongress i den fullständiga enhetens tecken, behandlade ingående det nationella och internationella läget med beslut i full överensstämmelse med det öppna brevet. Den praktiska verksamheten på olika områden fick en grundlig behandling och till de viktigaste frågorna antogs speciella resolutioner som komplement till den politiska huvudresolutionen. I fråga om partisprängningen och dess orsaker fastslog kongressen i resolutionen till det inre partiläget bl. a., att

”i stället för att befordra partiets bolsjeviseringsprocess har Kilbom-Samuelsson-Flygledningen fortsatt de gamla vänstersocialdemokratiska traditionerna på många områden.... Deras verksamhet *begränsade sig huvudsakligen* till partiets numerära stärkande liksom till stegrandet av partiets röstetal vid valen och prenumeranter för partipressen. Att uppfostra partiet i en anda, som skulle stegra dess kampduglighet och revolutionära beslutsamhet samt skapa en klar bolsjevikisk linje, har denna partiledning betraktat som en underordnad sak ...”

Med detta konstaterande fastslogs en av de största försummelserna i den tidigare parti-verksamheten. Den politiska skolningen av medlemmarna gavs ytterst ringa plats i partiets arbete och om en kaderfostran kan man inte tala. Detta underlättade i hög grad för ledningen att genomföra sin opportunistiska politik utan att medlemmarna slog alarm, som slutligen drev över till en motsättning med Komintern och dess beslut och till partiets sprängning.

Den närmast följande perioden i partiets verksamhet var ”hårda år”, när det gällde att stärka partiets positioner och återuppbygga vad partisplittrarna rivit ned. Många av de medlemmar och organisationer, som trott på lögnerna om att ”skilsmässan från Komintern var endast tillfällig” som Kilbom-Samuelsson-Flyggruppen gjorde gällande, insåg sitt misstag och återvände till Kommunistiska Partiet. De kunde inte finna sig i att längre tillhöra ett parti, som så frenetiskt bekämpade Kommunistiska Internationalen och Sovjetunionen. Och de medlemmar, som förblivit den kommunistiska rörelsen trogna, trotsade motståndet och smädelsorna från de olika fiendernas sida och försvarade med entusiasm och segertro kommunismens och Sovjetunionens sak inom arbetarrörelsen. Visst var det motigt ibland, nog måste det göras stora ekonomiska uppoffringar för att kunna upprätthålla partiets nystartade tidning Ny Dag, men partiet hade runt om i bygderna medlemmar, som inte gav tappt, som förstod att övervinna svårigheterna. Många av dem var kamrater, som varit med från partiets bildande som genomkämpat både Wennerströms och Höglunds partisprängningar utan att låta modet slås ned, de stod också nu i första ledet när det gällde att föra partiet framåt till nya segrar.

Det visade sig nu under perioden 1930-33, hur rätt Komintern och vårt parti hade haft i fråga om utvecklingens perspektiv. Under det att Kilbom-Samuelsson-Flyg hävdade, att högkonjunkturen i Sverige skulle fortsätta, att detta läge skulle stabiliseras, att ingen kris skulle drabba ”undantagslandet Sverige” förklarade den kominterntrogna riktningen, att detta perspektiv var falskt och måste föra till en falsk politik. Kristendenserna visade sig redan i slutet av 1929, och under år 1930 genomgick produktionen inom de utslagsgivande industrigrenarna en märkbar sänkning, som fortsatte och stegrades 1931 och 1932. Arbetslösheten växte från månad till månad, lönesänkningarna satte in. De reformistiska ledarna inom den fackliga rörelsen intalade arbetarna, att det var nödvändigt att ta dessa lönereduceringar med ”hänsyn till att vårt land måste ges konkurrensförmåga på världsmarknaden”. Trots att arbetarna vid omröstningarna icke godkände de i avtalsförslagen företagna lönesänkningarna utan ville kamp för att bevara lönerna, underskrev de reformistiska ledarna avtalen. Där arbetarna mot ledarnas vilja tog saken i egna händer uteslöts de ur fackföreningarna. L.O.-ledningen började ett systematiskt splittringsarbete och främst var det kommunisterna, som drabbades av uteslutningarnas Att arbetarklassen icke ville finna sig i dessa försämringar visade sig tydligt. Motståndet tog sig uttryck i bl. a. strejkerna i Ådalen

1931, en kamp, som förde med sig att militären för första gången i svensk arbetarrörelses historia angrep och sköt på fredligt demonstrerande arbetare, varvid fem stupade och ett flertal sårades.

Detta satte arbetarmassorna i rörelse och väldiga, alla arbetare omfattande, protestdemonstrationer böljade genom landet. Vårt partis paroll om generalstrejk, som bekämpades av de reformistiska fackföreningsledarna, samlade cirka 100.000 arbetare, framför allt i norra delarna av landet. Den ”frisinnade Ekmanregeringen” tog hämnd för dessa väldiga massdemonstrationer genom polisöverfall på Kommunistiska Partiets möten och en rad hårda tukthusdomar. Inte mindre än 32 arbetare, de flesta kommunister, dömdes till långvariga fängelsestraff, bl. a. Axel Nordström och Sven Linderot.

Åren 1932-33 fördes ytterligare en rad strejkstrider – vägarbetarstrejken i Pajala, strejker vid AK-förläggningar, pappersmassarbetarnas strejk, med de brutala polisöverfallen i Clemensnäs och Sandarne mot de strejkande, vilket förde med sig att ånyo en rad kommunister dömdes till långvariga fängelsestraff – Forsberg, Wall, Set Persson och andra. Vidare byggnadsarbetarstrejken, skogs- och flottningsarbetarstrejken samt sjömansstrejken var ur flera synpunkter lärorik, inte endast med hänsyn till enhetligheten och kampviljan hos de strejkande utan också med hänsyn till de metoder, som de reformistiska ledarna använde för att hjälpa redarkapitalet till seger. I dessa strejkstrider och i kampen för AK-arbetarnas intressen hade det Kommunistiska Partiets inflytande stegrats ofantligt. De reformistiska fackförbundsledarna kände hur förbittringen mot deras nederlagspolitik och samarbete med arbetsköparna växte bland fackföreningsfolket. För att göra sig kvitt denna opposition, som växte sig stark, igångsatte L. O.-ledningen en uteslutningskampanj mot oppositionen vars signal var cirkulär. 807. Det lyckades emellertid inte, fackföreningarna protesterade i många fall eller lämnade cirkuläret utan avseende. I några få fall kom det till uteslutningar. Kommunistiska Partiet bekämpade med all kraft denna uteslutningspolitik, och dess kampanj för de uteslutna avdelningarnas och medlemmarnas återinträde har krönts med gott resultat, splittrarna av fackföreningsrörelsen har slagits tillbaka.

Denna period i partiets utveckling efter sprängningen 1929 ställde kommunisterna inför stora och svåra uppgifter. Partiets politiska generallinje visade sig vara riktig, och den vann arbetarmassornas förtroende i hög grad. Det skulle emellertid ge en oriktig bild av partiets verksamhet under denna ur många synpunkter påfrestande period, om man påstod att partiet var utan svagheter och fel. Det förekom avvikelser från partiets fullkomligt riktiga politiska linje, i de flesta fall avvikelser till vänster och av taktisk karaktär. Emellertid sökte såväl CK-plenum som andra ledande instanser att snabbt korrigera dessa fel och avvikelser, vilket också lyckades.

Partiets nionde kongress 1933 kunde därför med tillfredsställelse konstatera, att under perioden från partiets sprängning och åttonde kongressen hade partiet gjort betydelsefulla framsteg, i hög grad övervunnit den isolering som följde omedelbart efter sprängningen, stegrat sitt politiska inflytande och byggt ut sina positioner organisatoriskt. Ur denna synpunkt blev också den nionde kongressen en vändpunkt. Inflytandet i den fackliga rörelsen växte oavbrutet, inte minst genom partiets aktiva kamp mot tredjemanslagen och andra klasslagar. Kommunvalen 1934 liksom riksdagsvalen 1936 visade siffermässigt upp det starkt växande inflytandet jämfört med 1931-1932.

Partiets enhetsfronttaktik och dess resultat.

Det internationella läget hade nu i högsta grad förändrats, reaktionen och fascismen var på offensiv. Den falska politik, som ledarna för socialdemokratin under årtal genomfört, deras underskattande av den fascistiska faran fick bl. a. i Tyskland och Österrike en allvarlig

korrigerig i form av upprättandet av den blodiga, fascistiska diktaturen. Detta om något måste ju klargöra för de arbetande massorna, för de framstegsvänliga elementen inom borgarklassen, för alla det fascistiska barbariets fiender och fredens vänner, nödvändigheten av att förverkliga en kämpande enhetsfront mot den fascistiska faran och arbetarklassens enhetliga kampfront mot kapitalsoffensiven, mot reaktionens angrepp, för de demokratiska fri- och rättigheterna och mot den hotande krigsfaran, som främst riktade sig mot Sovjetunionen, där det segerrika genomförandet av den första och den andra femårsplanens första år förverkligat det socialistiska uppbygget, socialismens seger. Mot detta land rasade fascismens tillfälliga segerherrar liksom de i alla demokratins länder strävade till att finna stödjepunkter för sin diktatur och sitt omänskliga barbari.

Att förverkliga enhetsfronten, att samla de arbetande massorna till enhetlig kamp för sina egna intressen och solidaritet med dem, som kämpade mot fascismens härskare på dess egen mark, den uppgiften ställde sig Kommunistiska Partiet. Kommunistiska Internationals sjunde världskongress 1935, liksom vårt partis kongress 1936, har ytterligare i sina beslut understrukit hur oundgängligt för arbetarklassens seger förverkligandet av enhetsfronten är. Kamrat Dimitrovs manande appell från den sjunde världskongressens tribun, om nödvändigheten av denna enhetsfront, har bekräftats av utvecklingen i alla länder och i den internationella fascismens angrepp mot det för sin frihet och demokrati kämpande spanska folket. Det arbetande folkets enhetsfront och folkfront i kampen mot fascismen, för freden och friheten har gjort stora framsteg inte minst i vårt land. Därom vittnar de enhetliga aktionerna för Jansson och Mineur och för Spaniens kämpande folk. Och det Kommunistiska Partiet kan med stolthet slå fast, att det alltid gått i spetsen när det gällt att förena arbetarmassorna i enhetliga aktioner i kampen mot reaktion och fascism, för de demokratiska fri- och rättigheterna, för det arbetande folkets livsfrågor.

Varje försök att framställa vårt partis ärliga strävanden, när det gällt att förverkliga arbetarklassens enhet som en manöver, har icke lyckats och kommer icke att lyckas. Hur mycket än enhetsfrontens fiender anstränger sig. Lika litet skall det lyckas för de enhetens sabotörer, som med revolutionära fraser i trotskistisk anda ”från vänster” söker misstänkliggöra våra strävanden. Enhetsfrontens idé växer sig allt starkare, inte endast bland de arbetande massorna utan långt in ibland de element i borgarklassens led, som icke vill bli offer för fascismens diktatur, dess freds- och frihetsfientliga system.

Sverges Kommunistiska Parti, sektion av Kommunistiska Internationalen, kan fira sitt 20-åriga jubileum i vetskapen om att det fyllt en betydelsefull roll i den svenska arbetarklassens kamp. Och i dag i långt högre grad än tidigare i sin historia kan partiet utan självförhävelse konstatera, att det står numerärt starkare, ideologiskt medvetnare och med ett större politiskt inflytande än någonsin. Detta konstaterande får emellertid inte förleda vårt partis medlemmar till belåten självgodhet, tro på att allt är bra som det är. I en sådan anda kommer vårt kommunistiska parti icke att passera tröskeln till sitt tredje decennium. Än har vi mycket att göra för att förbättra vårt arbete, för att i ännu högre grad än hittills vara avantgardet i den svenska arbetarklassens kamp, som organisatorn för den proletära enhetsfrontens segrande armé. Vi skall fördubbla våra ansträngningar när det gäller att föra vårt parti framåt i vetskapen om, att endast ett starkt, slagkraftigt och målmedvetet kommunistiskt parti är garantin för att enhetens och folkfrontens motståndare måste stryka på foten och uppge sin brottsliga och endast reaktionen nyttjande politik.

Sverges Kommunistiska Parti skall i fortsättningen som hittills i obrottslig trohet till Lenins och Stalins världsparti, Kommunistiska Internationalen, kämpa på sitt frontavsnitt för att samla Sverges arbetande folk till den avgörande kamp, som en dag skall störta fåtalsvälde med dess förtryck och utsugning och förverkliga ett socialismens Sverige.

Georgi Dimitrovs hälsning vid partiets 20-årsjubileum.

Flammande kamphälsningar till Sverges Kommunistiska Parti vid dess 20-årsjubileum.

Under 20 år har partiet orubbligt kämpat för arbetarklassens och hela det arbetande folkets intressen. Som sektion av Kommunistiska Internationalen sedan denna bildades har Sverges Kommunistiska Parti alltid hållit den proletära internationalismens fana högt, samt uttryckt och förkroppsligat de svenska arbetarnas oupplösliga solidaritet med socialismens stora segerrika land, Sovjetunionen.

Det råder intet tvivel, att Sverges Kommunistiska Parti, stödande sig på tjugo lärrika års erfarenheter och utgående från arbetarklassens grundläggande intressen och principerna i Marx, Engels, Lenins och Stalins mäktiga läror, kommer att spela en mycket viktig och ärofull roll i upprättandet av fullständig kampenhet bland det svenska proletariatet, till gagn för Sverges hela arbetande folk, liksom också i kampen för en enhetlig internationell arbetarrörelse.

Inför faran av växande aggressivitet från den tyska fascismen, understödd av de reaktionära krafterna i de skandinaviska länderna, är det nu av stor betydelse att skapa en antifascistisk folkfront och förena alla arbetarorganisationer och framstegsvänliga element i de skandinaviska länderna för försvaret av dessa länders och folks oavhängighet och frihet, i internationell kamp för försvaret av världsfreden mot krigets fascistiska huvudorganisationer. Vi är förvissade om, att Sverges Kommunistiska Parti kommer att ge all sin kraft för en framgångsrik lösning av dessa stora uppgifter.

Det internationella proletariatet, alla vänner av demokrati och fred, känner största tillfredsställelse med svenska folkets betydande solidaritetsaktion för det heroiskt kämpande spanska folket.

Vi sänker Kommunistiska Internationalens fanor till ära för de tappra svenska kämpar som framför Madrid ljutit sitt hjärteblod för frihet och demokrati i spanska folkarméns Internationella Brigad. Vi höjer fanorna i förvissning om att frihetens, fredens och civilisationens krafter slutgiltigt segrar över fascismen och reaktionen i världen.

GEORGI DIMITROV.

O. W. Kuusinens hälsning vid partiets 20-årsjubileum.

Till Sverges Kommunistiska Parti sänder jag mina varmaste lyckönskningar i anledning av dess tjugouårsjubileum. Med heder och ära har ert parti genomgått den svåraste perioden av den kommunistiska rörelsens utveckling i Sverige. Nu kommer det säkerligen att kunna växa med raskare fart. Den svenska arbetarklassen; som är en av de bäst organiserade i hela världen, skall också, ha ett av de största kommunistiska partierna. Det socialdemokratiska partiet måste sluta upp med att betrakta det kommunistiska partiet som ett fientligt parti, ty det ligger å arbetarklassens och den stora folkmajoritetens Intresse att partierna för en gemensam broderlig kamp mot den kapitalistiska reaktionen.

Svenska vapenbröder och stridskamrater! Håll allt framgent kommunismens stolta fana högt i Norden!

Leve Sverges Kommunistiska Parti!

O. W. KUUSINEN